

Igaunas arhīvi Vankūvera (IAV)

Teas Tanners

Igaunijas pētījumu veicināšanas biedrība Kanādā (SAESC)

Vankūveras Igaņu Biedrības bibliotēka

Atskats pagātnē

Pirmā Vankūveras Igaņu Biedrības bibliotēka tika dibināta 1952. gada oktobrī, kad biedrības priekšsēdētājs bija L. Sots (*L.Sööt*). Bibliotekārs bija Johanness Sikals (*Johannes Sikkal*), kurš bibliotēkas ierīkošanai atvēlēja vienu istabu savā mājā. Ēvalds Ummelas (*Evald Ummelas*) pagatavoja piemērotu grāmatu plauktu. Pirmās grāmatas ziedoja Sikala kungs. Sākotnēji kolekciju papildināja vairāki tautieši un nelielu daļu grāmatu nopirka biedrība.

Vēlāk tika nodibināta bibliotēkas komiteja, kas veica sarunas ar Baznīcas Fonda padomi, par īpašas telpas piešķiršanu „Meie Kodu” pirmajā stāvā, kas tanī laikā tika celta. 1965. gada decembra sākumā Baznīcas fonds informēja, ka „grāmatu plauktiem ir rezervēta visskaistākā telpa pirmajā stāvā”.

Grāmatas pirms salikšanas plauktos tika klasificētas. To paveica Herta Lānela (*Herta Laanela*) un Adele Unta (*Unt*) (palīdzēja arī “mazā jaunā dāma *Kaljur*”).

Oficiālā atvēršanas ceremonija notika 1966. gada oktobrī. Ēvalds Serds (*Evald Söerd*) par to raksta “Läänekaare Postipoiss” (Nr. 28, 1966. gada oktobrī):

„2. oktobrī, pēc svētdienas dievkalpojuma, diezgan liels skaits tautiešu sapulcējās igauņu baznīcas apakšējā stāva zālē, lai piedalītos Biedrības bibliotēkas atklāšanas ceremonijā. Lai atzīmētu lielo notikumu, priekšā bibliotēkas durvīm tika pārvilkta zīda lente. VIB priekšsēdētājs K.Pae, stāvot durvīs, apsveica sanākušos ļaudis un sniedza nelielu ieskatu bibliotēkas rašanās vēsturē. Tās krājumos ir grāmatas, kuras saziedoja biedrības locekļi, jo īpaši Tambeku, Sīderu, Noru, Kalbus un Pastu ģimenes. Turklāt Biedrības padome bija iegādājusies papildu literatūru. Izsakot cerību, ka igauņu grāmatas trimdinieku vidū palīdzēs uzturēt mūsu valsts kultūru, jo tās lasīs arī jaunatne, un novēlot bibliotēkai plašu pielietojumu, viņš pārgrieza durvīm piestiprināto lenti, tādējādi norādot, ka bibliotēkas durvis ir atvērtas apmeklētājiem.

Nākamais uzstājās Kusto Pikkeru kungs, vietējās izdevniecības „Eesti Kirjanike Kooperatiiv” pārstāvis, savā runā uzsverot igauņu grāmatu lasīšanas nozīmi, atrodoties trimdā. Igaunijas kopienas neizkušana trimdas apstākļos lielā mērā ir atkarīga no literatūras publicēšanas un lasīšanas dzimtajā valodā. Pārējie cilvēki bija iespaidoti igauņu publicēto grāmatu lielās daudzveidības dēļ, jo īpaši, ņemot vērā mūsu nelielo skaitu. Bet paši igauņi ir kļuvuši pasīvi attiecībā uz pierakstīšanos pēc grāmatām igauņu valodā un to lasīšanu. Par attaisnojumiem tiek sniegts laika trūkums un solījums to darīt, aizejot pensijā. Bet vai tad igauņu grāmatas vēl būs pieejamas, ja situācija paliks nemainīga? Runātājs aicināja klausītājus par to padomāt un būt nopietnākiem, pierakstoties pēc grāmatām igauņu valodā.

Īsu uzrunu teica bibliotekāre H.Lānela kundze, izsakot savu pateicību visiem, kas palīdzējuši bibliotēkas izveidē, kā arī iepazīstinot klātesošos ar bibliotēkas noteikumiem. Tā kā runas bija beigušās, cilvēki varēja apskatīt bibliotēkas telpas un to mēbelējumu, kas kopā ar pie sienas esošajām gleznam, atstāja patīkamu iespaidu. Viss, ko var vēl novēlēt – vairāk grāmatu bibliotēkai!”

Bibliotēka no 1965. – 2006. gadam

Bijušie bibliotekāri: 1965.–1983.g. Herta Lānela, 1984.–1987.g. Helma Joasalu, 1988.–1991.g. Imbi Vēmēsa (*Imbi Weemees*), 1992.–1996. *Herta Lānela*, 1996.–2002. Lembits Jeemegi (*Lembit Jõemägi*), 2002.–2006. Vello Pīss (*Vello Püss*) un Mare Tutti.

Līdz 2006. gada martam bibliotēkā bija 2180 grāmatas. Apmēram trīs ceturtdaļas no tām ir saiziedotas, pārējās ir iegādājusies Vankūveras Igaņu biedrība. Bibliotēkai ir pašai savi nelieli skaidras naudas līdzekļi, kas iegūti no soda naudu maksājumiem un grāmatu tirdzniecības. Soda naudas tiek iekasētas gadījumā, ja tiek pārkāpts noteiktais grāmatas atdošanas laiks (parastais termiņš ir četras nedēļas). Nevajadzīgās grāmatas (grāmatas, kas ir vairāk nekā divos eksemplāros) tiek pārdotas. Skaidrā nauda tiek izmantota, lai iegādātos vajadzīgos krājumus, un par to esam nopirkuši arī dažas grāmatas.

Pēdējo piecu gadu laikā mēs uz Igaunijas bibliotēkām esam nosūtījuši vairāk nekā 80 kastes ar grāmatām. Tās tika iegūtas, likvidējot padzīvojušo vai mirušo cilvēku bibliotēkas. Pasta izdevumus sedza vietējie Rotari klubi.

Vienīgais laikraksts, kuru bibliotēka abonē ir „Eesti Elu”. Pārējos laikrakstus un žurnālus bibliotēka saņem kā regulārus ziedojumus.

Grāmatas tiek reģistrētas uz katalogu kartiņām. Vairums grāmatu ir igauņu valodā (bibliotēkā ir 120 grāmatas angļu valodā). Vairums no tām ir daiļliteratūra, 20 % kolekcijas ir uzziņu literatūra.

Bibliotēka ir atvērta svētdienās no plkst. 12:00–13:30; pirmdienās no plkst. 20:00–21.30; un katru otro trešdienu no plkst. 11:30–13.30. Te strādā divas brīvprātīgas bibliotekāres.

Igaunas arhīvi Vankūvera

Kāpēc arhīvi?

Ideja par mūsu arhīvu veidošanu datu apkopošanai par igauņu dzīvi Vankūverā pirmo reizi radās apmēram pirms divdesmit gadiem, t.i., astoņdesmito gadu beigās, kad 2 500 cilvēku no Igaunijas, kas bija II Pasaules kara bēgļi/imigranti, Kanādas rietumu krastā sāka uzskatāmi novēcot un skaitliski samazināties, bet jaunākās paaudzes sāka aizvien vairāk identificēties ar Kanādas iedzīvotājiem.

Tā pakāpeniski, sākot ar deviņdesmito gadu beigām, ideja par Rietumkrasta igauņu kopienas arhivēšanas organizācijas veidošanu paplašinājās.

2000. gadā Igaunijas pētījumu veicināšanas biedrība Kanādā (SAESC) sadarbībā ar Vankūveras Igaņu biedrību (VIB) apņēmas izveidot Igaunijas arhīvus Vankūverā (IAV) kā bezpeļņas organizāciju, kuras darbinieki būtu brīvprātīgie. Darbs pie tā Konstitūcijas un iekšējās kārtības noteikumu rakstīšanas tika pabeigts 2005. gada rudenī. Procedūru rokasgrāmatu par materiālu saņemšanu ir plānots pabeigt 2006. gadā. Tāpēc IAV vēl aizvien ir attīstības un veidošanās posmā.

Uzdevums un mērķis

IAV tika izveidots ar uzdevumu apkopot, uzglabāt un pasargāt arhīva materiālus par igauņiem, par viņu atstāto kultūras mantojumu un pēctečiem, kā arī par igauņu organizācijām un uzņēmumiem tieši Britu Kolumbijā tā, lai šie materiāli nepazustu, tiktu saglabāti un būtu pieejami pētniekiem nākotnē. IAV mērķis ir mēģināt to pilnveidot, cik vien iespējams, darbojoties saskaņā ar arhivēšanas principiem, kas izklāstīti grāmatā "Rokasgrāmata mazajiem arhīviem", kuru 1999. gadā izdeva Britu Kolumbijas Arhīvu asociācija.

Atrašanās vieta un aprīkojums

SAESC vienojās ar Igauniju Baznīcas fondu Vankūverā (IBFV) par to, ka arhīvs atradīsies „Meie Kodu”, kas pieder un kuru uzcēla Vankūveras igauņu kopiena 1970.-to gadu sākumā un kas izveidojās par galveno tikšanās vietu Vankūverā dzīvojošajiem igauņiem. Ikgadējo nomas maksu par arhīva telpām sedz SAESC.

„Meie Kodu” atrodas trīsdesmit kvadrātmetru lielā (143 kvadrātpēdas) telpā bez logiem, ar automātisku gaisa apmaiņas sistēmu, bet bez tiešas apkures. Telpa ir mēbelēta ar lielu, ugunsizturīgu velvi un trīs skapjiem ar stiklotu priekšpusi, kurus ziedoja igauņu kopienas loceklis, darba galdu un apmēram 30 m (96 pēdas) garu metāla sastatņu plauktu, kas paredzēts arhīva glabāšanas kastēm, kas pirktas no SAESC fondiem.

Saturs

Līdz šim IAV (arhīvos) ir apkopoti materiāli, kas attiecas uz visu igauņu dzīvi Britu Kolumbijā. Piemēram, mūsu kolekcijā ir tādi priekšmeti, kā „MEIE KODU” celtniecības rasējumi, uzfilmētais materiāls par celtniecības gaitu, pamatu ielikšanu un atklāšanas ceremoniju; privātā kolekcija uz melnbaltām un krāsu filmiņām un diapozitīviem par dažādām sociālām funkcijām igauņu kopienā; audio ieraksti ar intervijas, kurās ir apzināti vecāka gadagājuma cilvēki un, kas ir ierakstītas pirms Igaunijas neatkarības atgūšanas; privāti fotogrāfiju albumi, zīmējumi un balvas; faili ar veciem dokumentiem par vairākām igauņu organizācijām, piemēram, VIB, SAESC un Vankūveras igauņu tautības padzīvojušo cilvēku asociāciju (ESCAV); un pilns igauņu informatīvā izdevuma „Läänekaare Postipoiss” komplekts.

Ir jāpiezīmē, ka šobrīd IAV kolekcijā nav ietverta neviena vienība par pirms II Pasaules kara igauņiem, kas dzīvoja Britu Kolumbijā, pat ne par kontradmirāli seru Džonu Pitku (*John Pitka*).

Bažas par nākotni

Galvenais mūs interesējošais jautājums: vai mūsu situācijā mums būtu jābūt arhīvam vai muzejam, vai precīzāk runājot, kāda ir atšķirība un kur mums ir jānovelk robeža? Un tādējādi mēs esam apmulsuši par jautājumu: kas mums arhīvos ir jāakceptē?

Līdz šim mēs neesam varējuši to sev definēt, tāpēc mēs pieņemām gandrīz visu, kas mums tika atnests – sākot ar personīgiem dokumentiem un ģimenes fotogrāfiju albumiem un beidzot ar dzimtas īpašumiem, piemēram, vecvecvecmāmiņu vērpjamajiem ratiņiem no Igaunijas, rakstāmmašīnām ar igauņu alfabētu un cītaru, kuru tās īpašnice atveda uz Vankūveri kā piemiņu no Sibīrijā pavadītā laika.

Tāpēc ir skaidrs, ka mums Vankūverā ir nepieciešama profesionāla palīdzība attiecībā uz arhivēšanu un administrēšanu – pirmkārt, arhīva izveidošanai un, otrkārt, lai nodrošinātu interesantiem atvieglotu piekļuvi kolekcijai arī nākotnē. Šī iemesla dēļ mēs šodien esam te – lai mācītos no **Jūsu** pieredzes!

Mūsu aktīvā igauņu kopiena jau ir sarukusi līdz apmēram 350 cilvēkiem un mūsu nomaļās atrašanās vietas dēļ Kanādas Klusā okeāna krastā mēs jūtamies savā ziņā izolēti. Tā rezultātā mēs esam sapratuši, ka ir vajadzība izveidot „vispasaules” komunikācijas tīklu (iespējams, elektronisku) gan piekļuves iespēju un palīdzības nodrošināšanai, gan arī, lai nodrošinātu iespēju savstarpēji apmainīties ar arhivēšanas idejām.

Es domāju, ka šī konference ir nozīmīgs solis šajā virzienā.